

ב. תהליך עבודת המחקר

על בסיס תמונת המצב גובשו הנחות היסוד למיפוי החלופות שיש לישראל ברצועת עזה ולבחירת החלופה המועדפת:

1. ישראל השלימה בפועל עם העובדה שהחמאס הוא הריבון ברצועת עזה ורואה בו את האחראי לכל מה שמתרחש בה. המציאות הזאת היא – לטענת ישראל – הסיבה לחוסר היכולת להניע תהליך מדיני מול הרשות הפלסטינית.
2. כל עוד החמאס שולט ברצועה, ומחמוד עבאס הוא נשיא הרשות הפלסטינית, קיים סיכוי קלוש בלבד לגיבושו וליישומו של הסכם פיוס בין החמאס לפת"ח ולהשבת שלטון הרשות ברצועה.
3. מדיניות הבידול בין הגדה המערבית לרצועת עזה שנוקטת ישראל החלישה מאוד את שני רכיביה של המערכת הפלסטינית – הרשות הפלסטינית בגדה המערבית והחמאס ברצועת עזה. למרות זאת, הזיקה בין שני האזורים עדיין שרירה וקיימת.
4. סבבי האלימות בין ישראל לחמאס ברצועת עזה עודדו את ההתעצמות הצבאית של החמאס ושל הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני (גא"פ) ואף העצימו את אחיזת החמאס באזור.
5. המצוקה ההומניטרית ברצועת עזה גורמת לאי-יציבות ומגבירה את המוטיבציה של החמאס להסלים את העימות עם ישראל. החמאס משתמש במצוקה ההולכת ומחריפה כדי לאלץ את ישראל לרופף את הסגר ואת הלחץ על הרצועה, כדי להציב את בעיית הרצועה במרכז ההתעניינות האזורית והבינלאומית וכן כדי להטיל על ישראל את האשמה למצב.
6. החמאס מעצים ומגוון את כוח ההיזק שלו (מעפיפוני תבערה לרחפני תקיפה, מרקטות קצרות טווח לטילים לטווח בינוני). הימשכותם של "אירועי הגדר" בקו התיחום בין רצועת עזה לשטח ישראל משקפת את אובדן השליטה של ישראל על הנעשה ברצועה ומעלה את הסיכון להסלמה ביטחונית.
7. החמאס יכול לאכוף את מרותו על הארגונים הסוררים ברצועה – בראשם הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני וכן גורמי סלפיה ג'יהאדיה – אף שאין לו שליטה מוחלטת עליהם.
8. למרות ההתנתקות מהרצועה ופינוי היישובים הישראליים, רואה הקהילה הבינלאומית בישראל את האחראית לרצועת עזה. התפיסה הזאת נובעת לא רק בשל הסגר שמטילה ישראל על הרצועה אלא גם לאור הסכמי אוסלו שקבעו כי הגדה המערבית ורצועת עזה הן יחידה טריטוריאלית אחת ומשום שהסוגיה הישראלית-פלסטינית עדיין פתוחה ללא פתרון.
9. שינוי במצב התשתיות ברצועה מחייב השקעות מסיביות שיכולות לבוא רק מסיוע אזורי ובינלאומי. כיום לא ניתן להעביר כספים מהקהילה הבינלאומית לשיקום הרצועה ללא מעורבות הרשות הפלסטינית, שכן בעיני גורמי הסיוע הבינלאומיים הרשות היא הממשלה הפלסטינית הלגיטימית. בה בעת הרשות מעוניינת להחליש את החמאס ומפחיתה את התקציבים המועברים לרצועה. בהקשר הזה יש לציין שהעברת סיוע לשיקום הרצועה תתרום לחיזוק החמאס – בהכרח על חשבון הפת"ח והרשות הפלסטינית.

[illegible]

11. למצרים תפקיד מרכזי וייחודי בהיותה גורם מתווך בלעדי בין ישראל לחמאס ובין הרשות הפלסטינית לחמאס.

מדיניות ישראל ברצועת עזה קשורה למדיניותה כלפי הזירה הפלסטינית כולה ומשפיעה עליה. בישראל קיימות כיום שתי תפיסות אידיאולוגיות-פוליטיות מובילות בנוגע לעתיד הסכסוך הישראלי-פלסטיני:

- אין פרטנר פלסטיני לגיבושו וליישומו של הסדר מדיני כולל; הזמן אינו מתקתק לרעת ישראל, כדאי לבחון את השלכות הטלטלה האזורית על הזירה הפלסטינית לפני שנוטלים את הסיכונים ביישום הסדרים.
- הסתפקות בניהול הסכסוך והיעדר חתירה להסדר עם הרשות הפלסטינית מפחיתים מאוד את הסיכוי להגיע להסדר כולל בעתיד ומובילים לגלישה למציאות שבה לא תוכל ישראל להיפרד מהפלסטינים.

7 תהליך עבודת המחקר

הדרכים לשיקומה של רצועת עזה

על רקע המחלוקת העמוקה שקיימת בישראל בנוגע למדיניות שיש לנקוט בסוגיה הפלסטינית מתקשה ממשלת ישראל לנסח יעדים ברורים שיענו באופן מיטבי על האינטרסים של ישראל ושיביאו בחשבון את המכנה המשותף הרחב ביותר. יתר על כן, בשל הקושי ליישב בין הגישות המנוגדות, יש לממשלת ישראל טווח החלטה מוגבל בנוגע לחמאס, לרצועת עזה ולרשות הפלסטינית. בנסיבות האלה מטפלת ממשלת ישראל באתגרי הטרור שמקורם ברצועת עזה בראייה טקטית ולא בראייה אסטרטגית.

מדיניות ישראל כלפי רצועת עזה משקפת ארבעה הגיונות מרכזיים שאינם עולים תמיד בקנה אחד:

1. הגיון ההסדרה, שלפיו מבקשת ישראל להגיע להסדרים מדיניים עם הפלסטינים – רצוי באופן בילטרלי.
2. הגיון ההיפרדות, שלפיו תפעל ישראל – אם נדרש – גם באופן עצמאי כדי להיפרד מהפלסטינים בכל המישורים: המדיני, הדמוגרפי, האזרחי והטריטוריאלי.
3. הגיון ההסתגלות וההרתעה, שלפיו מתמודדת ישראל עם המציאות ברצועת עזה ללא יוזמה ברורה ושיטתית כדי לשנותה. לכל היותר היא מבצעת פעולות צבאיות נקודתיות שכל מטרתן היא לשמר הרתעה ולמנוע את התחזקותו הצבאית של החמאס. ההגיון הזה נגזר מהתפיסה שלפיה אין לישראל פרטנר פלסטיני מעשי ובר-סמכא לתהליך מדיני, ולכן יש לתחזק את המצב הקיים ברצועת עזה – של אוטונומיה מבודלת – ובמקביל להעמיק את השליטה במרבית השטחים ביהודה ושומרון. בפועל ישראל קובעת עוד ועוד עובדות בשטחי יהודה ושומרון, וכבר כיום יש בהנהגתה מי שמתלבטים בין סיפוח חלקי לסיפוח מלא של השטחים האלה.

4. הגיון ההכרעה הצבאית, שלפיו צריכה ישראל לפרק את הזרוע הצבאית של החמאס מנשקה באמצעות מבצע צבאי רחב היקף ולאחר מכן לאכוף פירוז ברצועה כמו בגדה המערבית. גם לפי הגיון הפעולה הזה יש להשאיר את הזרוע המדינית של החמאס בשלטון כדי שתשמש כתובת אחראית – אם כי מוחלשת ומורתעת.

האינטרסים של ישראל והמתח ביניהם

מדיניות ישראל מושפעת מסדרה של מתחים מובנים המגבילים את מרחב הפעולה שלה כלפי עזה. המתח בין הדרישות והאינטרסים ניכר בכל המישורים:

1. השגת שקט ויציבות ביטחונית ושמירה עליהם.
2. אי-הענקת לגיטימציה לחמאס – למרות ההכרה בהיותו הכתובת האחראית השולטת ברצועה.
3. העדפת השליטה של הרשות הפלסטינית – המתנגדת לטרור – ברצועת עזה ותמיכה בפיוס פנים-פלסטיני ובממשלת אחדות פלסטינית.
4. מניעת התבססות נוספת של החמאס ברצועה, אך התפשרות בטווח הקצר עם המשך שלטונו בה – מה שמאפשר לראות בו כתובת בלעדית המונעת כאוס או השתלטות ג'יהאדיסטית.
5. חיזוק מעמדה של הרשות הפלסטינית בגדה המערבית וברצועת עזה באמצעות אימוץ התפיסה שלפיה היא השלטון הפלסטיני הלגיטימי הבלעדי והפרטנר הרלוונטי היחיד למשא ומתן עתידי עם ישראל.
6. שימורו של עקרון הבידול בין רצועת עזה לגדה המערבית והפחתת ההשפעות השליליות של המתרחש ברצועה על המתרחש בגדה המערבית. עמדה כזאת מכתובה התנגדות לפיוס פנים-פלסטיני והפחתה של השפעת הרשות הפלסטינית על הנעשה ברצועה.
7. הנעתה של תוכנית שיקום בינלאומית לרצועת עזה כדי למנוע את התפתחותו של משבר הומניטרי – למרות ההבנה שתוכנית שיקום כזאת תורמת להתחזקות החמאס.
8. גיבוש הבנות אסטרטגיות עם מצרים ושיתוף פעולה בלחימה בטרור ובקיצונים.

המתחים המגבילים את מרחב הפעולה כלפי עזה

